

معلولان، بزرگترین اقلیت جهان

آدم بودن به این نیست که من دو پا ندارم و تو دو پا داری. گفتیم آدم بودن یعنی چشم‌های من، چشم‌های تو، دست‌های تو، دست‌های من. گفتیم اینجا ایران است و آرمان زندگی در شهر بدون پله. گفتیم پله‌ها را باید برداشت، حتی اگر در ذهن آدم‌ها باشند. خندیدیم به موانع، به مشکلات، به همه نه نمی‌توانید ها...

جام جم آنلاین: آدم بودن به این نیست که من دو پا ندارم و تو دو پا داری. گفتیم آدم بودن یعنی چشم‌های من، چشم‌های تو، دست‌های تو، دست‌های من. گفتیم اینجا ایران است و آرمان زندگی در شهر بدون پله. گفتیم پله‌ها را باید برداشت، حتی اگر در ذهن آدم‌ها باشند. خندیدیم به موانع، به مشکلات، به همه نه نمی‌توانید ها...

صندلی‌های چرخدار و عصاهایمان را برداشتیم و همراه آن دوست‌هایی که هم دو دست داشتند و هم دو پا و هم روح‌هایی بلند، رفتیم میان آدم‌ها و گفتیم زندگی به همین آسانی است. زندگی معلول و غیرمعلول ندارد. به همه مسوولان و اصحاب رسانه، معلم‌ها، به همه رهگذرهایی که از کوچه باور می‌گذشتند، بله به همه آدم‌ها گفتیم زندگی نه یک اتفاق که یک هنر است و این یعنی باور! 12 آذر روز جهانی معلولان بهانه‌ای است تا یادی از بزرگ‌ترین اقلیت جهان کنیم؛ یادی از مشکلاتشان، توانایی‌هایشان، خوشی‌ها و دغدغه‌هایشان.

معلولان بزرگ‌ترین اقلیت غیرنژادی در جهان هستند که با جمعیتی بالغ بر 650 میلیون نفر قریب به 10 درصد جمعیت جهان را شامل می‌شوند. براساس آماری که سازمان بهداشت جهانی (WHO) ارائه می‌دهد از هر 10 کودک یکی معلول به دنیا می‌آید یا این‌که بعدها به علت حادثه معلول می‌شود. یکی از مفاهیم گزارش سازمان بهداشت جهانی می‌تواند این باشد که احتمال معلولیت برای تمام افراد جامعه بر اثر حوادث غیرمترقبه وجود دارد.

کنوانسیون جهانی حقوق معلولان

شاید سازمان ملل خیلی دیر به فکر حقوق این قشر عظیم از مردم دنیا افتاده است، ولی به هر حال این اتفاق افتاد و کمیته‌ای که در طول سال‌های 2001 تا 2006 میلادی از سوی مجمع عمومی سازمان ملل برای این منظور در نظر گرفته شده بود، با انجام ساعت‌ها مطالعه و جلسات متعدد، سرانجام در دسامبر سال 2006 مطابق با دهم فروردین 1386 کنوانسیون به روی ملت‌ها گشوده شد. کنوانسیون بین‌المللی حقوق معلولان در 50 ماده به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل رسیده است که مطابق آن، دولت‌های عضو متعهد می‌شوند که در کشورشان افراد معلول از حق مادرزادی حیات و سایر حقوق مادی و معنوی مساوی با دیگر مردم برخوردار باشند و بر این اساس، دولت‌ها در تمام دنیا موظف به حمایت از حقوق آنها هستند. حق دسترسی به اطلاعات و مناسب‌سازی سازه‌های محیطی، ارتقای آگاهی، آموزش و حق دسترسی به آن، تکنولوژی آموزشی و توانبخشی، حق زندگی، دفاع از امنیت جسمی هنگام خطر از جمله درگیری‌های نظامی، فوریت‌ها و حوادث طبیعی، رهایی از بهره‌کشی و خشونت دفاع از موجودیت فردی و بهینه کردن زندگی مستقل فرد معلول به منظور مشارکت اجتماعی و آموزش مهارت‌های حرکتی، ارائه خدمات بهداشتی و برخورداری از تامین اجتماعی مناسب از جمله بیمه‌های بهداشتی (درمان)، عمر و تمهید تغذیه مناسب و اشتغال از جمله مواردی هستند که از حقوق مسلم و بشردوستانه بوده که این حقوق عام و جهانشمولند.

معلولان در ایران

در ایران هم حدود 3 میلیون نفر از جمعیت کشور را معلولان تشکیل می‌دهند که از این تعداد فقط یک میلیون و 200 هزار نفرشان توسط سازمان بهزیستی که تنها متولی امور آنها در کشور است، شناسایی شده و از این تعداد هم تنها نیمی از آنها از خدمات این سازمان بهره‌مند شده‌اند.

لایحه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون جهانی حقوق معلولان نیز بعد از نزدیک به 2 سال پس از تصویب کنوانسیون توسط سازمان ملل در آذر 87، همزمان با روز جهانی معلولان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و اکنون بعد از گذشت 2 سال از این الحاق به گفته رئیس انجمن حمایت از حقوق معلولان، هیچ پیشرفت قابل ملاحظه‌ای در حوزه معلولان به چشم نمی‌خورد که متاثر از الحاق ایران به کنوانسیون جهانی حقوق معلولان باشد. علی‌همت محمودنژاد در گفت‌وگو با «جام‌جم» با اشاره به این‌که بجز امضای کنوانسیون هیچ اتفاق خاصی صورت نگرفته است، می‌گوید: هرچند در خصوص بیمه مکمل و پرداخت هزینه شهریه دانشجویان معلول رشد داشته‌ایم اما همچنان حضور اجتماعی معلولان به کنونی صورت می‌گیرد.

محمودنژاد می‌افزاید: با این‌که مجلس الحاق به کنوانسیون را تصویب کرده، اما تاکنون حتی یک ریال هم برای اجرای کنوانسیون

بودجه در نظر گرفته نشده است. رئیس انجمن حقوق معلولان همچنین با ابراز نگرانی از کم بودن مستمری معلولان که کمتر از 32 هزار تومان در ماه برای هر معلول است، می‌افزاید: حتی همین مستمری اندک را تنها 300 هزار نفر از یک میلیون و 200 هزار معلول شناسایی شده دریافت می‌کنند. وی همچنین معتقد است باید سازمان بهزیستی مسکن مهر معلولان را از مسکن مهر دولتی جدا کرد، چرا که بیشتر معلولان حتی توان پرداخت وام‌های بلند مدت مسکن مهر دولتی را هم ندارند.

اشتغال معلولان

این‌که اشتغال هر فرد موجب استقلال اقتصادی او می‌شود، قابل کتمان نیست. داشتن شغل به شخص هویت و تشخص اجتماعی بخشیده و در او اعتماد به نفس به وجود می‌آورد، اما متأسفانه تعداد زیادی از معلولان به‌رغم گذراندن دوره‌های تحصیلات عالی و کسب دانش و مهارت لازم نمی‌توانند به اشتغال مناسب برسند و میزان بیکاری میان معلولان 2 برابر بیکاران عادی است. هرچند براساس قانون، دولت موظف است حداقل 3 درصد از مجوزهای استخدامی (رسمی، پیمانی و کارگری) دستگاه‌های دولتی و عمومی اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، موسسات، شرکت‌ها و نهادهای عمومی و انقلابی و دیگر دستگاه‌هایی که از بودجه عمومی کشور استفاده می‌کنند را به افراد معلول واجد شرایط اختصاص دهد، اما در عمل این قانون اجرا نمی‌شود. براساس این قانون باید حداقل 60 درصد از پست‌های سازمانی، اپراتور تلفن دستگاه‌ها، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی به افراد نابینا و کم‌بینا و معلولان جسمی - حرکتی واگذار شود. این در حالی است که به گفته رئیس انجمن دفاع از حقوق معلولان ایران نه تنها این قوانین در بخش دولتی اجرا نمی‌شود، بلکه در بخش خصوصی هم معلولان با مشکلات عدیده‌ای برای یافتن شغل مواجه هستند. محمود نژاد با اشاره به این‌که دولت متعهد است حق بیمه کارفرمایی 2 هزار تا 2500 معلول را پرداخت کند، گفت: این رقم فقط تعداد محدودی از معلولان را شامل می‌شود و فراگیر نیست.

نکته: در ایران حدود 3 میلیون نفر از جمعیت کشور را معلولان تشکیل می‌دهند که از این تعداد فقط یک میلیون و 200 هزار نفرشان توسط سازمان بهزیستی شناسایی شده و از این تعداد تنها نیمی از آنها از خدمات این سازمان بهره‌مند شده‌اند. پرداخت حداقل 5 درصد جبران عدم کارایی معلولان از سوی بهزیستی یکی دیگر از قوانینی است که به درستی اجرا نمی‌شود و مدت محدود (11 ماه) آن باعث انتقاد رئیس انجمن دفاع از حقوق معلولان ایران شده است. به گفته محمود نژاد اگر قرار است از فرصت‌های شغلی حمایت شود چرا این مدت را محدود به 11 ماه می‌کنیم. وی می‌افزاید: بهزیستی تعهد پرداخت جبران عدم کارایی معلولان را کامل اجرا نمی‌کند. به اعتقاد رئیس انجمن دفاع از حقوق معلولان، ادامه چنین اقداماتی باعث از بین رفتن انگیزه کارفرمایان در پرداخت بموقع حقوق معلولان می‌شود. اما داستان فقط به عدم حمایت دولت ختم نمی‌شود، بلکه کارفرمایان نیز با بی‌انصافی از معلولان بیکاری می‌کشند و به‌رغم پرداخت حقوقی کمتر از قانون کار، رسید و امضایی برابر با این قانون از معلول دریافت می‌کنند. براساس قانون وزارت کار حداقل حقوق 303 هزار تومان است. متأسفانه قانون‌های خاص معلولان کارگر در کشور ما وجود ندارند و این افراد مجبورند در صورت یافتن شغل در سایه ترس از اخراج در برابر بی‌عدالتی‌هایی که به آنها می‌شود، سکوت کنند.

ازدواج معلولان

به گفته رئیس انجمن دفاع از حقوق معلولان در سال گذشته 205 زوج معلول از طریق این انجمن با یکدیگر ازدواج کرده‌اند که این آمار در بین سازمان‌های غیردولتی دنیا بی‌نظیر است. اگرچه ازدواج معلولان را باید به فال‌نیک گرفت، اما نباید فراموش کرد که این امر خود بر لزوم فراهم کردن شرایط مناسب برای این گروه تأکید دارد و مسوولان و نهادهای ذی‌ربط باید زمینه‌های لازم برای تأمین مسکن و اشتغال این گروه را فراهم کنند. اگرچه هم‌اکنون سازمان بهزیستی بعد از ازدواج به زوج‌های معلول 600 هزار تومان کمک مالی می‌کند و سالانه یک‌سری واحدهای مسکونی توسط بهزیستی ساخته می‌شود، اما این امر پاسخگویی نیاز معلولان نیست و آنها بیش از هر چیز به یک شغل مناسب برای امرار معاش نیاز دارند؛ شغلی که چرخ زندگی را بچرخاند.

در طول سال، برنامه‌های مختلفی از سوی سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی برای ازدواج و ترویج آن در جامعه انجام می‌شود، اما نباید این نکته را فراموش کرد که ازدواج فقط مخصوص افراد سالم و توانا نیست و افراد معلول هم نیاز به همدم و همراهی برای زندگی مشترک خود دارند. متأسفانه نه تنها در روز ملی ازدواج، بلکه طی سال هم کمتر توجهی به ازدواج معلولان از طرف سازمان‌های مختلف نمی‌شود.

مشکلات تردد معلولان

اقشار مختلف معلولان به دلیل داشتن شرایط خاص جسمانی قادر به استفاده از انواع گوناگون وسایل نقلیه نیستند و در زمینه حمل و نقل همچنین رفت و آمد در سطح شهرها نیازهای ویژه‌ای دارند که محتاج رسیدگی و توجه بیشتری هستند. بنابراین تا وقتی تمامی وسایل نقلیه عمومی شهری مانند اتوبوس، مترو، تاکسی‌ها، ماشین‌ها و... مناسب‌سازی شوند لازم است از وسایل ایاب و ذهاب مخصوصی برای تردد استفاده کنند. اما اکثر اوقات ماشین‌ها و سرویس‌های مخصوص معلولان که برای استفاده معلولان

مناسب‌سازی شده به علت بروز برخی مشکلات فعالیت نمی‌کنند یا فعالیت شان تا مدت‌ها به تعویق می‌افتد.

سال گذشته سرویس‌های بهزیستکار که مخصوص ایاب و ذهاب معلولان هستند به علت کمبود سهمیه بنزین حدود 4 ماه فعالیت نداشتند و اکثر معلولانی که مشکلات جسمی و حرکتی حادتری دارند چندین ماه خانه‌نشینی پیشه کردند و فقط برای انجام امور بسیار ضروری از منزل خارج می‌شدند، در صورتی که یکی از نیازهای مهم و حیاتی بشر حضور اجتماعی است، لذا انزوا و خانه‌نشینی مانع بروز استعدادهای فردی شده همچنین کاهش روحیه شاد زیستن و امیدواری افراد را در پی خواهد داشت.

البته این مشکل بعد از پیگیری‌های فراوان توسط گروه‌های مختلف معلولان بالاخره حل شد و سرویس‌ها به فعالیت‌شان ادامه دادند، اما متأسفانه هنوز هم شاهد وجود بسیاری مشکلات و معضلات در ناوگان حمل و نقل معلولان هستیم و هنوز هم معلولانی داریم که گاهی به دلیل دردهای بسیار جسمانی و گاهی مناسب نبودن وسایل ایاب و ذهاب، در خانه ماندن را به حضور اجتماعی ترجیح می‌دهند.

مشکلات معلولان در جامعه بسیار بیشتر از آن است که در بالا آمد، اما مهم‌تر از همه آنچه در ارتباطات اجتماعی با معلول باید در نظر گرفت، این نکته است که ارتباط با آنها باید همراه احترام باشد و از ترحم به ایشان دوری گزید. به یاد داشته باشیم آنچه توانایی را می‌سازد، اراده است و اراده اگر بخواهد جاری شود، هیچ بهانه‌ای نمی‌شناسد.

الهام طباطبایی / جام جم